

DIN ČUJ. / DERES REF: BEAIVI / DATO:
18.06.2024

MIN ČUJ / VÅR REF: ÁŠŠEMEANNUDEADJI / SAKSBEHANDLER:
24/500-7 Elin Rose Myrvoll

Riksantikvaren

Bevaringsstrategi for landbrukets kulturmiljø - høring av forslag/Sametingets høringssvar

Det vises til Riksantikvarens forslag til Bevaringsstrategi for landbrukets kulturmiljø i brev av 08.05.24

Sametinget takker for utkastet til Bevaringsstrategi for landbrukets kulturmiljø og har følgende høringssvar.

Vi viser innledningsvis til vårt innspill til denne bevaringsstrategien av 12.03.24 samt til protokoll fra konsultasjon mellom Riksantikvaren og Sametinget 11. 04.24.

Deltema 1 Bygninger i Jordbruket

I protokoll fra konsultasjon mellom Riksantikvaren og Sametinget 11.april 2024 går det fram under temaet «Bevaring og bruk av fredete og verneverdige bygningsmiljøer i landbruket:

“Sametinget ba om at innsatsområdet urfolk og nasjonale minoriteter synliggjøres bedre i dette deltemaet. Riksantikvaren vil i strategiforslaget gi innsatsområdet et tydelig innhold og få fram sammenhengen mellom utfordringer, innsatsområde og aktiviteter og tiltak.

Sametinget viste til at samiske bygninger som er fra 1917 eller eldre, er automatisk fredet. Sametinget foreslo at følgende problemstilling tas inn i deltemaet: Hvordan synliggjøre mangfoldet og variasjonene i samiske bygninger i landbruket? Riksantikvaren vil vurdere hvordan disse momentene tas inn i strategiforslaget» (side 2).

Sametinget kan ikke se at dette er fulgt tilstrekkelig opp i utkastet. Vi vil derfor påpeke utfordringene som erfares når det gjelder ivaretagelse og forvaltning av samisk bygningsarv. Samiske bygninger fra 1917 og eldre er automatisk fredet, i alt ca 930 bygninger. Fredningsstatusen innebærer at bygningene har en nasjonal verdi. En stor del av disse bygningene kan knyttets til jordbruk og gårdsbebyggelse. Bygningene er små, mange er dårlig vedlikeholdt, og dessuten er mange gått ut av bruk på grunn av industrialisering av jordbruk, fraflytting og annet. Særlig gjelder dette automatisk freda samiske bygninger som kan knyttets til småskala jordbruk og kombinasjonsdrift. En av utfordringene i bevaring av disse kulturminnene er at de skiller seg ut sammenlignet med landets øvrig automatisk fredete og vedtaksfredet

bygningssmasse. De har få visuelle kjennetegn som umiddelbart tilkjenne gir fredningsstatus og kulturminneverdi. Det er derfor ofte vanskelig å få aksept hos eierne for kulturminneverdiene bygningene innehar. Samtidig er bygningene mange steder de eneste sporene etter samisk tilstedeværelse. Sametinget savner at dette utfordringsbildet kommer til syne i strategien.

I nevnte konsultasjon ba Sametinget om at følgende setning ble tatt inn i omtalen av «gamle spor i jordbrukslandskapet»: *Samisk jordbrukshistorie har spesifikke bygningstyper som fellesgammer og andre gammekonstruksjoner og spor etter disse.*

Sametinget ser ikke at dette er fulgt opp i utkastet til strategi og ber om at det følges opp videre. I omtalen av enhetslåven, setrene og den førindustrielle gårdens bygninger som er prioritert av Riksantikvaren under dette deltemaet gis ingen eksempler som eksplisitt knytter disse prioriteringene til samisk bygningsarv. Det finnes også spor av seterdrift i den samiske bygningsarven med for eksempel sommerfjøsbruk og sesongrelaterte boplasser. Disse bygningene er veldig utsatt siden de som oftest er den eneste bygningen på sommerbeitet. En overveiende del av den samiske bygningsarven har som nevnt nasjonal verdi som automatisk fredet, og utfordringene knyttet til bevaring bruk og ivaretagelse av dem er i mange tilfeller særlig utfordrende og må derfor eksplisitt omtales i deltema 1 – bygninger i landbrukets kulturmiljø.

Deltema 2 -Jordbrukslandskapet

Prioriteringene under dette deltemaet i utkastet til strategi er kulturlandskapet og arkeologiske kulturminner i jordbrukslandskapet.

Sametinget vil bemerke at strengt tatt ingen av eksemplene som nevnes i utkastet til strategi er hentet fra samisk arkeologi. Gammetufter og andre spor som kan knyttes til samisk jordbruk og kombinasjonsbruk basert på jordbruk, fiske og bruk av «meahcci» er mange. Eksempler som direkte kan knyttes til samisk kulturarv samt til de nasjonale minoritetenes kulturarv, vil gi strategien en sterkere relevans og aktualitet.

Sametinget anser imidlertid punktene som framgår under overskriftene «Resultatmål» og «Eksempler på aktiviteter og tiltak» som viktige og gode målsetninger og tiltak for å utvikle deltema 2.

Deltema 3 – Kulturmiljø i skogen

Sametinget slutter seg til at Riksantikvaren i dette utkastet ser det som naturlig å inkludere mindre gårdssager, bygdemøller og annen småskala foredlingsvirksomhet knyttet til primærnæringene i dette deltemaet (jf avgrensing side 8). Sametinget har ingen tilføyelser ellers til beskrivelsen av dette deltemaet i strategien.

Deltema 4 – Kulturmiljø etter reindrift

Sametinget opprettholder forslaget, jamfør tidligere innspill samt konsultasjon 11. april, om at deltema 4 bør kalles «Kulturmiljøer etter reindrift, fangst og utmarksbruk». I tråd med dette foreslo Sametinget i nevnte konsultasjon at arbeid med kunnskapsutvikling og kartlegging må omfatte kulturmiljøer også etter fangst og utmarksbruk. Sametinget mener det er behov for helhetlig kartlegging både av reindriftens kulturminner og det historiske bakteppet som denne næringen hviler på i form av kulturminner etter fangst og utmarksbruk. Sametinget ser det som svært viktig at kulturminner som viser tidsdybden i landskapene som tamreindrifta oppsto og utviklet seg i, skal gis en naturlig plass i dette deltemaet. Vi ser det også som underlig og vanskelig å forstå at tidsdybden i dette deltemaet skal avgrenses til tamreindriftens kulturminner når en lignende snever avgrensing ikke er gjort for Deltema 2- jordbrukslandskapet. Kulturminner etter samisk tamreindrift, utmarksbruk og villreinfangst er nøye forbundet og sammenvevd. Det er derfor av stor betydning for Sametinget at styringsdokumenter som den nye bevaringsstrategien for landbrukets kulturmiljøer, synliggjør denne forbindelsen og tilkjenne gir tidsdybden i den samiske bruken og kulturminnene den har resultert i.

I utkastet til strategi står det på side 29:

«Videre vil utvikling av kunnskap og kartlegging kunne inngå i formidling av reindriftskulturen i Norge, samt bidra til å berike opplevelser i friluftslivet. Formidling og

opplevelse av kulturminner tilknyttet reindrift gjennom friluftslivs kan føre til at kunnskapen når ut til et bredere publikum, og kan knyttes opp mot nærings- og reiseliv.»

Også Sametinget ser det som viktig at kulturminner formidles og at kunnskap om samiske kulturhistorie når ut til et bredt publikum. Vi vil likevel understreke at formidling og tilgjengeliggjøring av samiske kulturminner for friluftsliv og reiseliv må skje på en bærekraftig måte som spesifikt ivaretar hensynet til dagens reindriftnæring og dennes bruk av områder. Videre må også kulturminnenes sårbarhet vurderes og da i særlig grad i forhold til slitasje og i forhold til særskilte kulturminnetyper som helligsteder.

Sametinget ønsker at reinbeitedistriktene også nevnes på side 30 i kapitlet om interessenter og aktører.

På side 28 (andre avsnitt) står det: «Overgangen fra villreinfangst til tamreindrift skjedde gradvis, men hovedsakelig rundt senmiddelalderen». Forskere har varierende synspunkter på når overgangen skjedde og i hvilket omfang. Geografiske forskjeller har også forekommet. Sametinget vil derfor at siterte setning endres til: «Overgangen fra villreinfangst til tamreindrift skjedde gradvis, men hovedsakelig i løpet av middelalderen.»

Under overskriften «Kulturmiljø etter reindrift» (s 28) står det: «Kulturminner kan også være stedsnavn, helligsteder, naturelementer eller lokaliteter hvor det har utspilt seg viktige hendelser, tro og tradisjon knyttet til reindriften.» Sametinget foreslår at det settes punktum etter «tradisjon» og at «knyttet til reindriften strykes».

Sametinget ønsker Riksantikvaren lykke til i det viktige arbeidet med bevaringsstrategien og imøteser videre dialog og konsultasjon.

Dearvuodaiguin / Med vennlig hilsen

Sten Olav Heahtta
konst. ossodatdirektevra/ konst. avdelingsdirektør

Elin Rose Myrvoll
juogushoavda / seksjonssjef

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur. /

Dát reive lea elektrovnnalaččat dohkkehuvvon ja sáddejuvvo vuolláiččállaga haga.